

Referentie: GA_2015_007

30 april 2015

1.

De Koninklijke Bibliotheek (hierna als de KB aangeduid) heeft in zijn mailbericht van 9 april 2015 de Lezersraad (hierna als de Raad aangeduid) advies gevraagd over het invoeren van een contributieheffing voor het Aangepast Lezen zoals dat onder regie van de KB door de Stichting Aangepast Lezen (hierna als SAL aangeduid), Dedicon en de CBB verzorgd wordt. De Raad heeft de aan de adviesaanvraag ten grondslag liggende notitie van de KB getiteld 'Contributie Aangepast Lezen' in zijn vergaderingen van 23 maart en 22 april 2015 besproken. De Raad kan met de invoering daarvan, met inachtneming van de in dit advies te maken opmerkingen en de aan te brengen aanpassingen, instemmen. De invoering van een contributieheffing onderstreept immers de integratie van het Aangepast Lezen in de Openbare Bibliotheekvoorziening en van de lezers met een leesbeperking in de samenleving.

2.

De Raad kan ermee instemmen dat het beschikbaar stellen van boeken, kranten en tijdschriften in een aangepaste leesvorm op dezelfde wijze wordt behandeld alsof het gaat over het Lezen van digitale bestanden bij de nationale digitale bibliotheek.

Er is immers geen sprake van fysieke boeken, kranten en tijdschriften die na een uitleenperiode weer ingenomen en in een boekenkast geplaatst worden in afwachting van een nieuwe uitlening. Deze boeken, kranten en tijdschriften hebben de vorm van een digitaal bestand en zijn auditief met behulp van daarvoor geschikte apparatuur of met een brailleleesregel te lezen.

De lezers van aangepaste lectuur lezen hun boeken, kranten en tijdschriften online of downloaden de te lezen bestanden.

Voor zover een boek aan een lezer op cd ter beschikking is gesteld, is er de verplichting tot terugzending van de cd. Dit heeft echter een auteursrechtelijke achtergrond. Na terugontvangst van de cd's worden ze niet opgeslagen voor een nieuwe uitlening maar worden ze vernietigd. Voor brailleboeken op papier bestaat er geen verplichting deze boeken aan de bibliotheek voor een nieuwe uitlening terug te sturen. Immers welke andere lezer dan een lezer met leesbeperking kan een brailleboek op papier lezen?

Vanwege verlies van actualiteitswaarde van de informatie geldt voor kranten en tijdschriften in braille en op cd evenmin een terugzendverplichting.

In de notitie Contributie Aangepast Lezen wordt geen afzonderlijke aandacht besteed aan hoorspelen. Een hoorspel staat, zo meent de Raad, op één lijn met audio informatie, zij het dat een hoorspel speciaal voor auditieve presentatie bedoeld is. De Raad gaat er dan ook van uit dat hoorspelen onder lectuur in aangepaste leesvorm valt.

3.

Voor het beschikbaar stellen van kranten en tijdschriften in een aangepaste leesvorm wordt in de notitie Contributie Aangepast Lezen aangeknoopt bij de leeszaalfunctie van een Openbare Bibliotheek. De Raad stemt met dit uitgangspunt in. Een lezer zonder leesbeperking kan naar zijn lokale bibliotheek gaan en daar gratis alle aanwezige kranten en tijdschriften doorbladeren en naar wens en behoefte lezen. Om uiteenlopende redenen is het voor een lezer met leesbeperking niet doenlijk naar zijn lokale Openbare Bibliotheek te gaan om daar in de leeszaal een krant of tijdschrift te gaan zitten lezen. Het beschikbaar stellen van kranten en tijdschriften via website en/of app dan wel op cd of op braillepapier is de oplossing voor hier signaleerde situatie. De lezer met leesbeperking kan vanuit zijn thuissituatie op basis van zijn account bij SAL naar zijn Openbare Bibliotheek gaan dan wel kan hij in zijn thuissituatie zijn krant of tijdschrift op cd of in braille Lezen.

4.

In de notitie Contributie Aangepast Lezen wordt voorgesteld een scheiding aan te brengen tussen zij die vijf of minder abonnementen op krant of tijdschrift hebben en zij die meer dan vijf abonnementen hebben.

Als een lezer meer dan vijf abonnementen heeft is hij jaarlijks extra contributie verschuldigd.

De Raad ziet de volgende bezwaren tegen deze voorgestelde drempelregeling.

Een lezer zonder leesbeperking kan in de leeszaal zonder lid te zijn gratis onbeperkt kranten en tijdschriften inzien en lezen.

De invoering van een drempel creëert een ongelijke behandeling van lezers met leesbeperking die meer dan vijf abonnementen hebben op krant of tijdschrift enerzijds en anderzijds lezers met leesbeperking die vijf of minder abonnementen hebben samen met de overige gebruikers van de Openbare Bibliotheek zonder leesbeperking.

De tariefstructuur is nog onbekend. Gaat het hier om een vast bedrag per jaar of om een bedrag per jaar en per afzonderlijk abonnement?

Het is de Raad bekend dat slechts een beperkt aantal lezers van Aangepaste lectuur meer dan vijf abonnementen heeft.

In de notitie Contributie Aangepast Lezen wordt geen onderscheid gemaakt tussen kranten en tijdschriften die met een menselijke stem worden voorgelezen en de kranten en tijdschriften die met of voor een synthetische stem zijn geproduceerd. Met name is deze vraag van belang voor de elektronische kranten en tijdschriften. Ook vergt de inbouw van een drempel extra financiën om de administratie aan te passen. Nog los van de overige bezwaren tegen de drempelregeling is bij de Raad de vraag gerezen of de extra contributieheffing wel opweegt tegen de extra kosten.

Vorenstaande leidt tot de slotsom dat de Raad ernstig bezwaar maakt tegen het inbouwen van een financiële drempel bij het hebben van meer dan vijf krant- of tijdschriftabonnementen omdat, zo meent de Raad, er geen te rechtvaardigen reden is voor een ongelijke behandeling van twee categorieën lezers met een leesbeperking.

5.

Voor wat betreft de toegang tot kranten en tijdschriften in aangepaste leesvorm bepleit de Raad de volgende gang van zaken: de lezer met leesbeperking dient kennis te kunnen nemen van alle kranten en tijdschriften, inclusief de elektronische kranten en tijdschriften, die bij SAL op de virtuele leestafel liggen.

Anders gezegd: de lijst van kranten en tijdschriften op de site van SAL dient alle kranten en tijdschriften te vermelden die in een Aangepast leesvorm beschikbaar zijn. De lezer geeft aan van welke krant of tijdschrift hij periodiek of eenmalig de voorgelezen tekst of het bestand ter beschikking wil krijgen.

Het op deze wijze door de lezer aan te geven kranten en tijdschriften is, mede gelet op de inclusiegedachte, niet beperkt. Dat Raad meent dat van deze open benadering een stimulerend effect kan uitgaan op het Lezen van kranten en tijdschriften.

De Raad kan zich echter goed voorstellen dat om praktische redenen het aantal toe te zenden kranten en tijdschriften op cd of op braillepapier gelimiteerd wordt waarbij de Raad wel een ruimhartig beleid wil bepleiten.

6.

Een lezer zonder leesbeperking die in zijn lokale Openbare Bibliotheek boeken wil lenen moet lid zijn van de Bibliotheek. Voor zijn lidmaatschap is hij verplicht jaarlijks contributie te betalen.

Naar de mening van de Raad is het specifieke karakter van het Aangepast Lezen een onvoldoende reden een contributieheffing voor het Aangepast Lezen achterwege te laten. Zoals de Raad al opmerkte, onderstreept de invoering van een contributieheffing de integratie van het Aangepast Lezen in het Openbare Bibliotheekwerk en van lezers met een leesbeperking in de samenleving.

In de notitie Contributie Aangepast Lezen wordt voor het te hanteren tarief aansluiting gezocht bij de nationale digitale bibliotheek omdat het Aangepast Lezen daar goed mee te vergelijken is. Er wordt een tarief voorgesteld van circa 28 euro per jaar.

Gevraagd advies over het invoeren van een contributieheffing van het Aangepast Lezen

De Raad gaat er daarbij van uit dat eventuele generieke kortingen op dit tarief bijvoorbeeld in verband met een eventueel sociaal minimabeleid onverkort op het tarief voor het Aangepast Lezen doorgevoerd wordt. De Raad wijst er op dat tot de doelgroep van het Aangepast Lezen onevenredig velen tot die minima zijn te rekenen. Een lezer zonder leesbeperking kan buiten een Openbare Bibliotheek om aan het nodige leesmateriaal komen. Omdat voor een lezer met leesbeperking een tekst in een aangepaste leesvorm omgezet dient te worden, is het voor hem noodzakelijk, ook al wil hij slechts een boek of krant of tijdschrift per jaar lezen, zich bij SAL in te schrijven, en is hij derhalve verplicht het contributiebedrag te voldoen.

Zij die diverse kranten en tijdschriften lezen gaan na de invoering van de voorgestelde contributieverplichting er juist weer op vooruit.

Voor minderjarigen geldt krachtens de wet contributievrijstelling.

De Raad komt op grond van het hiervoor overwogene tot de slotsom dat hij met de voorgestelde contributieheffing met in achtneming van de gemaakte opmerkingen en de aan te brengen aanpassingen kan instemmen.

Ten slotte merkt de Raad nog op, dat voor zover hem bekend is, voor het reliëfwerk en maatwerk een afzonderlijke subsidie verstrekt wordt, buiten de bibliotheekvoorziening om. Deze dienstverlening is geheel gratis. Een lidmaatschap bij SAL mag dan ook niet als vereiste gesteld worden om van deze dienstverlening gebruik te mogen maken.